

Kmetijsko vprašanje v Avstriji.

(Govor gosp. prof. dr. Ivana Pohl-a na socialnem shodu.)

Kjer je kaj nejasnega, da si ljudje glavo belijo, tam nastane vprašanje. Tudi v navadnem življenju, ako so kje kake težkoče, da ljudje rekó, tukaj se mora nekaj storiti, imenuje se to vprašanje. In jedno takih vprašanj je tudi kmetijsko vprašanje. To vprašanje se peča s kmeti, in o teh se dandanes v obče pravi, da so od vseh stranij stiskani. Preiskujmo torej, ali se res more govoriti o »kmetijskem vprašanju«. Poglavitna stvar, katere se kmet najbolj in po pravici boji so dolgovi, s katerimi je zemljišče, posestvo obloženo. In kaj nam uradno zabeležene številke v tem oziru kažejo? Statistika kaže, da so dolgovi v onih deželah, kjer so zemljiške knjige v redu ter stvar jasna, znesli leta 1867. samo 1405 milj., a 25 let pozneje, leta 1892. že 2184 milj. gold., kar kaže, da so se v kratkem času, za več kakor 50% in sicer za 779 milj. pomnožili. Ako se ta naraščaj razdeli na pojedina leta, pride na vsako leto 31 milj. več in vse to le v onih deželah, kjer so zemljiške knjige urejene, to je v vseh kronovinah, razun Galicije, Bukovine, Primorja in Tirolskega.

Ta naraščaj dolgov pa ni nikdar, nobeno leto iz-ostal razun l. 1880; druga leta so dolgovi se redno množili, kakor smo prej s številkami dokazali. Recimo, da je oral zemljišča vreden kakih 200 ali 300 gl., tedaj znese ves ta prirastek dolgov (31 milj.) vrednost, katero ima sto do stopetdeset tisoč oralov. Toraj ob 100.000 do 150.000 oralov pride sleherno leto kmet zaradi množenja dolgov in kam preide vsa ta ogromna svota? Bogatašem, kapitalistom v žep. Kaj pa pomeni 100.000 do 150.000 oralov za kmečki stan? Precejšno zemljišče, ki preživi celo rodbino z lahka, mora obsejati kakih 20 oralov. Zdaj pa lahko zračunimo, kaj je to, 100.000 ali 150.000 oralov zemlje. Nič manj ne znese, kakor 5000 ali 7000 poštenih kmetij!

Kakšne nasledke pa ima ta ogromni dolg, ki narašča neizprosno od leta do leta? Dobrih gotovo ne. Prvi nasledek so pač mnogobrojne eksekucije ali izvršilne dražbe. V zadnjih 25 letih naštelo se je vsako leto poprečno 7288 eksekucij, ki se tako razdelijo, da jih je prišlo v prvi polovici omenjenega časa po 4000 na leto, a v zadnji polovici so se množile tako, da jih je bilo nekatero leto po 8000, celo po 10.000, kar kaže, da so se tudi eksekucije množile kakor dolgovi.

Nadalje je gospodarstveno življenje odvisno od tega, kako se prebivalstvo spreminja, množi ali pojemlje. Ako primerjaš ljudsko števljenje iz l. 1890. z onim iz l. 1880, najdeš dokaj zanimivega. Glavni statistični komisariat razdelil si je to svoje delo, kakor lahko umevno, v politične okraje, katerih je 353 z onimi mesti vred, ki imajo lastne pravice, naštel in posamezne gledé prebivalstva natanko označil.

Ljudsko stanje pa se spreminja na dveh stranéh. Nekaj ljudij odrine iz dežele, nekaj se jih na novo v deželi naseli; na drugi strani pa se jih: toliko in toliko rodi, toliko pa jih umrje. Kar se preseljevanja tiče, se jih ali več naseli ali pa se jih več izseli. Gledé na to spreminjevanje pokazale so številke, da je v 105 okrajih več ljudij se naselilo, kakor jih je v druge kraje odšlo, nasprotno pa da se jih je v 248 okrajih več izselilo, kakor naselilo. Iz dveh tretjin tostranske Avstrije se je torej več ljudij izselilo, kakor se jih je naselilo.

Poglejmo še v mrtvaško in rojstno knjigo. V obče se več ljudij narodi, kakor jih pomrje. V letih 1880 do 1890 rodilo se jih povprečno 2% več, kakor jih je umrlo in to je znašalo v desetih letih dva milijona. Torej jih je 2 milj. več na svet prišlo, kakor jih je pomrlo. V 331 okrajih pomnožilo se je na ta način pre-

bivalstvo in le v 22 okrajih jih je več pomrlo, kakor na svet prišlo. Ti okraji pa imajo posebnost, da v njih večina mater ne rodi doma, ampak gre pri taki priliki na kmete in tako se je zgodilo, da je število ljudij v teh 22 okrajih vsled mrličev padlo. V obče sme se po tem takem trditi, da se ljudstvo od leta do leta množi. Razločevati pa je tri slučaje. Zgodi se, da se jih v nekaterih okrajih veliko več narodi, kakor jih izmrje in da se jih ob enem več naseli, kakor izseli: naraščaj ljudstva je v tem slučaju precejšen. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

Franek je že čestokrat zaupal svoji ljubi materi, da bi najrajši postal duhovnik, da bi mogel ljudem prav goreče pridigovati. Tako je Bogu dopadlo, da ga je odločil od telesa njegove matere ter ga poklical po svoji milosti, da ga oznanjuje med narodi.¹⁾ Zdaj se pa nekega dne pri »Janezu« oglasijo tudi gospod Baptistik ter pravijo gospodarju: »Dajte Franeka v šolo, iz njega še bo kaj, iz njega pa! Dasi je očeta oveselila ta beseda, vendar gospodu ni nič kaj gotovega obljubil, nego dejal je: »Bog res ve, kaj bi naj človek storil, da bi pravo pogodil«.

Nekega večera pa, ko je Franek že bil v postelji, in sta oče in mati dejala, da otrok že trdno spi, začne tudi mati nagovarjati moža, naj dá dečka v šolo. Očenekoliko premišluje, potem pa odvrne svoji ženi: »Bi že bilo; toda kaj pa če se dobri fantek spravi med svetom, in ga izpodijo iz sol? Kam bi potem gledala? Tako sramoto bi jaz težko nosil.« Nato se zglesi mati in pravi: »Jaz bom za otroka molila, kolikor bom mogla, in bom Marijo prosila pri vsaki sveti maši, da ga ovaruje vsega hudega. In če ostane Franek nedolžen in pobožen, kakor doslej, in če postane priden duhovnik, srečna bom; še o zadnji uri me bo tolažila misel, da je moj sin mašnik, ki se bo spominjal naju pri vsaki daritvi svete maše ter prosil za najino dušno izveličanje.«

Vse to je Franek v svojej postelji poslušal in se ni niti dihati upal pod odejo. Najrajši skočil bi iz postelje in ljubi mami roke ovil okoli vrata. Sčasom se vendar vpokoji njegovo srčice in še globokeje zakoplje svojo glavico pod odejo. Bog je uslišal materino vročo željo; za otroka pa je bila ta materina beseda varih na vseh potih njegovega življenja, ta materina beseda je padla kakor iskra v mlado srce, kjer je zanetila sveti ogenj božje ljubezni in ljubezni do Marije.

V jeseni l. 1833. zapreže oče Kosar, da zapelje Franeka v Kamnik k svojemu bratu, ki je bil ondi gvardijan frančiškanskega samostana. Mati pokropila je pot svojega ljubčka s svojimi solzami, Franeka pa z blagoslovljeno vodo ter ga je »z Bogom« odpustila. Modri oče pa, ki sicer ni bil gostih besedij, imel je danes za svojega sinka tako dolg krščanski nauk, kakor je daleč od Braslovč do Kamnika. To je bil prvi in zadnji daljši opomin očetov do Franeka, in oče ga je končal z besedami: »Zdaj pa Franek, kakor si boš postlal, tako boš počival«. — Očetova beseda in pa veliki zvon naj se redkokedaj glasita. Rosica o pravem času zrahlja prst; zemljica kar zeva po njej in se je ne more dosti napiti; vedni hlišč pa izpere zemljo, da koreninica ne najde dosti živeža v njej.

¹⁾ Gal. 1, 15.

V Kamniku obiskal je tretji razred amostanske sole ter ga izvršil z najboljšim uspehom; priboril si je prvo darilo.²⁾ Uzor njegov, na katerega je gledal, bil mu je njegov pobožni in možati stric. V samostanu pri dobrem stricu bilo je za Franeka veselo življenje. Očetje dajali so mu v prostih urah kaj malega opraviti in Franek bil je vsak čas poslušen deček. Zlasti pa zjutraj ni nikdar zaspal, če so duhovniki še tako zgodaj sli k oltarju. »Spal sem na vso moč rad, a ne spominjam se, da bi kedaj zamudil sveto mašo«, dejal je rajni. Streči pri svetih mašah bila mu je največja radost. Ljudje so se opozarjali na njega, tako lepo se je vedel pri sv. maši. — Časih človeka mika soditi potem, kako se ministranti nosijo pred oltarjem, ne le duhovnike, nego tudi meriti duhovno življenje župnije sploh.

Slovenci v Marijinem Celju 1894.

Slovenci smo ubog in reven narod, zato kaj radi iščemo pomoči. Smo pa tudi veren narod, zato pomoči iščemo pri tisti, ki je najboljša pomočnica, ki jo kličemo »pomoč kristjanov«, pri Mariji. Častimo jo z gorečimi molitvami, s pesmami, z obiskovanjem njej posvečenih cerkvá itd. Tako se je tudi razlegalo povabilo po Spodnjem Štajarskem pred kakimi 20 dnevi: »pojdimo v Marijino Celje na božjo pot!« Klic ni izostol brez odmeva.

Veselo so hiteli (bilo nas je nad tisoč) iz vseh krajev lepe lavantinske vladikovine pobožni Marijini častilci v petek zvečer dne 10. avgusta, ter so se s posebnim vlakom peljali na Zgornjo Štajarsko, kjer ima ona svoj čudežni tron. Oh, ganljivi trenotki so bili, slišati na vlaku pobožne molitve in svete pesmi, ki celo noč niso prenehale. V soboto 11. zjutraj pridemo v Neuberg vsi veseli, le nebo se je černo držalo, ter je celi dan lilo, da smo zvečer vsi utrujeni, mokri in premrazni po velikih teškočah prispeli v Marijino Celje.

Kdo popiše radost pridnega sina in zveste hčere, ki se povrnela iz dalnje tujine k ljubi materi — tako se je nam godilo, ko smo prvokrat vstopili v Marijino svetišče. Svetle solze, solze ljubezni zabliskale so v očesu vseh, potem si slišal le zdihovanje in šepetanje ustnic — razkrivali so revni otroci zdaj svoje t-zave Materi in njih polagali v njeno milostno naročje. Pred mrakom imeli smo vhod, ki se je vršil zavoljo dežja v cerkvi, na to pa slovesne večernice. Po večernicah razšli so se romarji kmalu na svoja stanovanja.

V nedeljo nam je nebo pokazalo milejše obličje, vendar mrzla planinska sapa nam ni kaj prilegala. Ob pol desetih je bila slovenska pridiga. Mila je beseda materina, a veliko milejša v tujini. Mogočno so donele besede Mariji v čast, nam pa v veselje, saj so prišle iz srca našega dra. Medveda. Po pridigi bila je slovesna sv. maša levitirana, katero je služil č. g. dr. Medved in so mu stregli č. gg. Pignar, župnik pri Mariji Snežnici in kaplana Veternik, Trboljski, in Tomažič, Konjiški.

Slovenci ljubijo svoje dušne pastirje, in tem bolj so vdani svojemu višjemu pastirju — premil. knezoškofu. To svojo ljubezen in vdanost pokažejo radi pri vsaki priložnosti, tudi tukaj jih nismo pozabili. Poslali smo jim vdanostni brzojav, da čez tisoč Lavantincev moli pred Marijinim oltarjem za svojega nadpastirja. Milostno so nas blagovolili zahvaliti brzojavno: »Mati božja naj milostno vsliši goreče prošnje svojih otrok, pobožnih Lavantincev, katere v duhu blagoslovim. Mihael, knezoškof.« (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Izdatno sredstvo zoper muhe.

Vsakemu gospodarju je menda dovolj znano, koliko sitnosti in nadleže povzročujejo muhe v hlevih. Na noben način se jih ne more odkrižati; nekatero leto jih je kar vse črno. Krave zgubijo dosti mleka, ker nimajo miru, konji in voli trpijo pred njimi ter se jim ne morejo nikakor dovolj ubraniti. Kaj pa, ko bi v takih slučajih poskusili gospodarji sledeče prav priprosto in vredno sredstvo?

Kedar so muhe že presitne in jih je že prav veliko število, prilepi ali priveže se na stene in na stebre v hlevu papir, ki je namazan z lepom ali limom. Med lim se pridene skoraj tretjina sirupa in to sredstvo pomagalo bo gotovo. Muhe se bodo same od sebe v obilnem številu posedle na lim in obsedele.

Ko bi se jih pa še le premalo polovilo, pomaga se lahko. Vzami prav košato vejo, zapri hlevina vrata, ter odganjaj nekoliko časa muhe od živine. Ne bo treba dolgo čakati, in ves papir bo črn samih muh. Ko jednega odtrgaš ali odvežeš, pa z novega začneš, dokler se ti zdi, da je še veliko muh.

Med za otroke.

Otroci, ki naglo rastejo, so zaradi tega blede in upadli in kažejo veliko hrepenenje po slaščicah. Nikoli jim ne more mati sladkorja dosti skriti. A ta želja je vtemeljena v potrebi, da se telesu privedejo tvarine, ki naglo in neposredno pridejo v kri in tako rast podpirajo. Med take slaščice se šteje v prvi vrsti sladkor, ki daje truplu notranjo toploto. A tudi narava sama nam podaje čisto sladko tvarino, ki vsled svojega obilnega vinskega sladkorja in vsled pomanjkanja dušičnih sestavin najlojše prehaja v kri. To je med ali strd.

Posebno se priporoča toplo, z medom oslajeno mleko s črnim kruhom. To je za mladino istinito najzdravejši, najtečnejši in najprebavnejši zajutrek, sosebno po zimi. Mleko in kruh, nasitita želodec, med daje potrebno toploto, živahnost in prožnost. Da je med neprebaven in da obleži v želodcu, so le predsodki. Samo tedaj je med neprebaven, ako se vživa v veliki meri, brez kakega drugega jedila, brez kruha. A z dobrim domačim kruhom koristi med vsakemu, gosposkemu in preprostemu otroku mnogo več, kakor polne skatlje biškvi (suharja), ekstraktov, slaščič itd.

Prejšnja leta, v začetku našega stoletja bil je še mesto obožavane bele kave v navadi mleko z medom in lica so bila takrat mladeničem in deklicam drugačna, kakor zdaj brez vseh umetnih lepotei. Dandanes je žalibog, tako toži G. L., sladkor pregnal med tudi tam, kjer bi nikdo ne bil mislil (v kmečkih hišah) in za to je vporaba medu, kateremu se ne more odrekati vsestranska zdravična moč (lekovitost), vedno redkejša in vsled tega tudi njegovo pripravljavanje. V najnovejših letih začelo je razumno domače zdravlilstvo po svoje med zopet v svojo nekdanjo ceno in čast spravljati. V Švici, v Rusiji in med Poljaki se že rabi večinoma med z mlekom ali maslom ali kruhom posebno pri zajutreku mesto kave. Skušnja seveda zopet kaže, kolike vrednosti je med za občno zdravje ne le otrok, temuč tudi odraslih. Ni toraj v nobenem oziru napačno, če daje gospodinja otrokom [med na kruh, nikakor. Boljše stori, kakor da bi pustila si sladkor vzvikati ali jih zalivala s prazno, a precej drago kavo. Začelo se je že tudi v naših krajih bučelarstvo veselo razvijati in razumno gojiti. Le vrlo naprej — bučelice poplačajo mali trud bučelarja prav obilno!

²⁾ Dobil je „Biblische Geschichte des neuen Bundes“.